

**I = INTERVIEWATOR; R = RESPONDENT**

**B.N. - Subinginer minier**

**I: Profesiile părinților dumneavoastră, sau ale rudelor apropiate, erau legate de minerit?**

**R:** Nu, nu am avut pe nimeni care să lucreze în domeniul mineritului, nici n-am cunoscut atunci în perioada copilăriei. Tata a lucrat la pădure și mama casnică.

**I: Să înțeleg că copilăria v-ați petrecut-o la Vatra Dornei...**

**R:** Da, copilăria la Vatra Dornei, adică nu chiar la Vatra Dornei, într-un sat se cheamă Argestru, între Vatra Dornei și Iacobeni, la 7 km de Vatra Dornei pe drumul spre Iacobeni.

**I: Peisaj minunat...**

**R:** Da...și acolo am petrecut copilăria, am făcut școala generală 4 clase în Argestru, în satul natal și în clasele V-VIII le-am făcut la Iacobeni că era mai aproape decât Vatra Dornei, la vreo 3 km distanță și acolo am făcut V-VIII și după aia liceul, am făcut liceul lângă Gura Humorului era o localitate, se chema Stulpicani, de acolo avea tata o rudă căsătorită și am stat la ei în gazdă și nu plăteai nimica, ajutam la treabă și așa a fost clasa a IX-a, da...după aia m-am mutat la internat că era mult de muncă, nu puteam învăța și acolo am terminat liceul.

**I: În Vatra Dornei, nu? La internat?**

**R:** Nu...în Stulpicani, în localitatea aia, acolo am terminat liceul(...) M-am întâlnit cu un coleg care era la o școală tehnică de topografie aici în Baia Mare și el mi-a zis zice „N-ai intrat, hai la școala tehnică” că admiterea îi după facultate, deci era după ce se dădea la facultate, era la școli tehnice admitere în general, și am intrat aici. Am venit și am învățat în 4 zile geografie, matematică știam, eram destul de bun și am intrat la secția de topografie minieră în 1972. Nu am apucat să vă spun că am terminat liceul în 72(...) Am făcut în perioada 72-74 școala tehnică aici și am fost repartizat la mina Bălan, județul Harghita. Și am mers acolo în 74, și de acolo am lucrat de când am terminat, de prin iunie până în octombrie și în octombrie m-o luat în armată și m-a dus la Constanța și am făcut 1 an și patru luni sau cât era șase luni de armată și după aia am venit în Bălan, și după aia m-am transferat la Leșul Ursului că...

**I: Era mai aproape de Vatra Dornei**

**R:** Era mai aproape și acolo era soția(...) și am lucrat acolo deci din 76 până în 78, și după aia m-am reîntors să fac Institutul de Mine de aicea(...). Am fost în audiență la domnul G. era directorul general la Remin și i-am explicat ce vreau să fac, că vreau să vin să dau admitere și să-mi ridic pregătirea profesională și avea pe atunci, și m-a înțeles și mi-a scris pe o cerere dacă va fi admis la Institut, va fi angajat la mina Săsar. Am dat admitere, am intrat...ca să vin să dau admitere a trebuit să îmi iau foaie de boală că conducerea nu m-a lăsat, șeful de sector. Și așa am ajuns să termin Institutul aicea în 82 și tot în anul ăla am primit post mină, am dat un concurs și am luat un post, la compartimentul de Protecția Muncii și am lucrat vreo 15 ani în domeniul protecției muncii și ultimii 5 ani am lucrat tot în cadrul minei dar am fost adjunct șef sector Transport(...)

**I: Ce amintiri aveți din școală? Mă refer mai ales la Școala Tehnică de aici din Baia Mare. Ce v-a impresionat? Ce profesori v-au rămas așa, în memorie...**

**R:** Am avut profesori... Școala o făceam după-masa că marea majoritate a profesorilor erau în producție, am avut profesori de topografie, domnul P. era inginer, a fost șef de colectiv de Topografie la mina Săsar pe timpuri și după aia a fost șeful colectivului Topo din cadrul Institutului de Cercetări și Proiectări în perioada când am făcut eu școala el acolo era, era profesor titular și era un specialist foarte bun. Era și expert la Tribunal pe parte de...

**I: Deci erau mai degrabă specialiști decât pedagogi**

**R:** Da, erau mai mult specialiști decât pedagogi, puțini am avut, de matematică, de știu eu... Dar în general profesorii din meserii, deci topografie, geologie, geodezie, toți erau ingineri. Pe profesorul de geodezie, nu știu dacă ai auzit, îl chema C. a fost șeful topografilor pe Centrala Minieră la începuturi. Marea majoritate specialiști și foarte buni în fiecare domeniu.

**I: Asta era următoarea întrebare...cât de importantă a fost pregătirea pe care ați...**

**R:** Pentru mine a fost foarte importantă că mi-a fost ușor la Institut că eu știam, aveam noțiuni, și de topografie că am făcut topografie de subteran, topografie de suprafață, și...am uitat să menționez, la Leșul Ursului, cât am lucrat acolo, deci am fost tehnician topograf, când am venit aicea, m-o angajat, dar am fost vagonetar.

**I: Ați început de jos, de la talpă**

**R:** Am început de jos și am lucrat chiar și în perioada cât am făcut Școala tehnică. Era un profesor, cu el făceam geometrie descriptivă, în chema H., nu știu dacă ai auzit de el, a fost șeful colectivului Topo, după aia a fost șef sector coordonator pe mina Săsar. Și ăla în perioada când făceam eu școală tehnică, el era șeful colectivului Topo și l-am rugat dacă poate să vorbească cu directorul, care era domnul C. pe atunci, și zic, dacă mă poate angaja. Și m-a angajat și lucram, tot timpul am lucrat din 73, că în 72 am început școala în septembrie și din 73 de prin februarie, până am terminat am lucrat la mină, la sectorul 1A. Era un inginer, H., era șef de sector și avea mai mulți maiștrii, S., maistru principal (...). Da, toți îs vechi, nu mai sunt, că atunci era sectorul 1A și avea un maistru principal și era ca un fel de șef de raion, era S. ăsta. Și la Wilhelm era H. și la Valea Roșei era unul B., și fiecare sector avea un maistru principal să îi zic așa care...

**I: Da, da...că înainte de 80 cam așa era, cam meșterii principali erau...cadrele tehnice de bază...**

**R:** Da, erau toți cu școală tehnică de trei ani, că trei ani se făcea atunci și da...toți erau foarte buni, deci foarte buni specialiști, în Leșul Ursului, erau și șefi de mină cu trei ani, am cunoscut cât am stat acolo...pe unu B...

**I: Pe urmă a fost inflația de ingineri minieri, ingineri geologi, ingineri topografi**

**R:** La Leșul Ursului, mă credeți...era un inginer care avea facultate muncitorească, făcuse trei ani sau știu eu așa un fel de...așa îi zicea atunci

**I: Da...facultate muncitorească...**

**R:** Fără liceu, fără nimic...era...dar învățase meserie și se descurca, era foarte bun chiar...

**I: Păi practica l-a învățat...**

**R:** Da...l-a învățat și așa am ajuns. Dar vă spun profesorii toți au fost foarte buni și mie, mie mi-a fost foarte ușor la Institut că deja știam, aveam viziune, se făcea și geometrie descriptivă...

**I: Plus atâta că și lucraseră-ți în...**

**R:** Da și lucram, am lucrat în domeniu. Și aicea am avut să zic noroc că am venit în 78, am fost angajat ca vagonetar la mina Wilhelm și eu lucram pe noapte la transport, încărcam din rostogoale și afară îl aduceam, câte 40-50 de vagoane, nu știu, 30, când, cum, cum mergea treaba. Și în 80 la mina Săsar, deci erau, nu i-ai cunoscut cred că erau topografii, erau vreo patru, cu domnul H. cinci, șeful de colectiv, și atunci și-au amintit de mine că îs la Wilhelm și m-a luat și m-a dus și m-a plătit pe mine ca figurant. Și făceam muncă de tehnician, eu făceam măsurători, la recepție și eram plătit ca figurant topograf și eram în comisia de contrarecepție. Pe mine m-a luat, era șeful de mină un inginer, L., și am stat, am fost în comisia de contrarecepție, eu eram expert topograf, figurantul topo.

**I: Ca să se înțeleagă contrarecepția...deci recepția era acea măsurare a lucrărilor miniere lunară și în caz de litigiu, comisia...**

**R:** Da în caz de litigiu, de nemulțumire a echipei....da...chemau contrarecepția

**I: O altă echipă de recepție. Considerată neutră care să...**

**R:** Și era inginerul șef din aia, topograf, geolog...

**I: Da toată complet...protecția muncii**

**R:**Da, protecția muncii

**I: Normator...**

**R:** Normator...toată lumea.

**I: Aveți copii?**

**R:** Da am doi copii, o fată și un băiat...

**I: Deci întrebarea era dacă a îmbrățișat vreunul cariera minieră**

**R:** Nu....nu au fost atrași...cu toate că participau când mergeam la Ziua Minerului, la asta...dar nu n-au fost atrași. Poate nici eu nu am fost...i-am adus numai așa până la mină, pe la birou, nu i-am dus în mină și să îi pot să vadă și să le explic și așa...

**I: V-ați fi dorit oare? Bănuiesc că nu i-ați influențat în alegerea...**

**R:** Nu, nu i-am influențat. Au făcut ce-o vrut ei și, într-un fel ce să zic, acum cum a ajuns mineritul, poate că o fost bine că...

**I: O întrebare personală...Sunteți o persoană religioasă?**

**R:** Aaa...păi să zic că...înainte nu tare, în ultimul timp merg la biserică și înainte sincer nu tare am fost. Nevastă-mea în schimb a fost foarte religioasă, eu mai puțin da...oricum cred că există destin, știu eu...și se întâmplă ce-i scris acolo...

**I: Următoarea...dacă sunteți religios, o persoană religioasă...v-a ajutat acest lucru în munca minieră într-un fel sau altul?**

**R:** Măi...nu știu ce să zic...cred că m-a ajutat că nu mi s-a întâmplat nimica. Am lucrat în total vreo 27 de ani în minerit..adică...

**I: Haideți să pun altfel întrebarea...când intrați în mină, intrați cu frica lui Dumnezeu?**

**R:** Păi...intrați...

**I: Și a sorții...**

**R:** Intrați...și așa îi...că așa mă și gândeam. Eu niciodată nu mi-am pus că așa...că dacă îi să se întâmple, se întâmplă... Am citit „Cel mai iubit dintre pământeni”, este acolo povestită o întâmplare că era un miner și peste noapte a visat că o să moară la mină, că o să pice ceva pe el și așa...și atunci nevasta i-a zis „Nu te du!”, că el i-a zis că am visat foarte rău și am rețineri și așa...zice „Nu te du! Sună pe maistru și spune-i”. Și așa a făcut, l-a sunat pe maistru, i-a spus că nu se simte bine, știu eu și na să îi pună învoire, concediu, ce o să îi pună acolo. Și nevasta îi zice „Culcă-te mai departe și mai odihnește-te dacă tot...” și el o rămas să doarmă și la un moment dat se întoarce nevasta și el era mort. Avea un tablou foarte mare deasupra capului și s-a desprins și i-a venit și l-a lovit și o murit în pat acolo. Deci când ți-i scris să mori nu contează unde ești. Când ți-e scris să ți se termine zilele, nu contează unde ești, și de aia zic, eu așa am intrat, dacă mi-i scris să mor, mor și asta e situația, adică am fost împăcat cu asta.

**I: Fricile existau totuși...**

**R:** Da exista bineînțeles. Da niciodată nu mi-am pus problema că nu intru acolo că mi-i frică sau așa...și deci dacă a trebuit să mă duc m-am dus...așa era...

**I: Mi-ați spus că sunteți tehnician topograf și inginer de mină...nu?**

**R:** Da...nu...practic să fac o corectură, nu...subinginer am fost...

**I: Aaaa....Institutul, da...**

**R:** Da...că aicea era subingineri

**I: Deci dintre astea două profesii care v-a fost mai dragă?**

**R:** Ce să zic...?

**I: Sau amândouă...**

**R:** Păi probabil că și la topografie mi-a plăcut, puținul cât am lucrat. Că și ca tehnician pe timpuri trebuia să îți dai niște grade, C, B și A. La A puteai conduce galerii transversale, tot felul de lucrări, să faci străpungeri de suitor, să dirijezi lucrările de străpungeri de știu eu ce. Și două grade mi-i le-am dat C-ul și B-ul. La Deva era o comisie. Și protecția muncii pot să spun că mi-o plăcut și aveam o oarecare înclinație. Am dat concurs pe post și ăla o fost pentru

protecția muncii, dacă era probabil ce știu un alt domeniu, concuram și acolo că așa era atunci, pe unde era post trebuia să mergi. Și așa am ajuns la protecția muncii, a fost o întâmplare, că au fost două posturi, după aia unu s-a restructurat și am rămas eu. Acuma, nu spun cu laudă, dar normele de protecția muncii le-am știut cum știe preotul biblia. Așa o fost pe timpuri, că tot timpul dădeam examene cu domnul V. de la....De două ori pe an personalul care lucra în compartiment era testat și veneau de la București...de la Inspecția de Stat pentru Protecția Muncii, tot timpul examene...

**I: Da...în câteva cuvinte așa...să înțeleagă lumea ce făcea compartimentul ăsta de protecția muncii? În mare...nu...**

**R:** Păi da, eu m-am ocupat mai mult...verificam activitatea artificierilor și...

**I: Regimul explozibilor...**

**R:** Regimul explozibilor. Răspundeam de depozite, depozitele de explozibili erau ale mele, aveam un depozit central și fiecare mină avea depozitul ei: Borzașul, Dealul Crucii, Wilhemul, Valea Roșie, Sofia, fiecare avea depozitul lui. Și verificam asta dar verificam și la locurile de muncă dacă se respectă normele de protecția muncii, monografia, aerajul, știu eu...și alte probleme când erau la săpare de făcut protecție, susținere, știu eu...deci toate astea se verificau. Am avut un domn director T., el era foarte pretențios și noi compartimentul eram în subordinea lui, cum se cheamă...funcția mea era echivalentă cu a unui șef de sector...deci eu puteam să sancționez orice șef de sector dacă semnalam nereguli, aveam legitimație și eu eram reprezentantul directorului...

**I: ...pe linia protecția muncii**

**R:** Pe linia protecției muncii da...și...

**I: Deci erai coercitiv...erai un fel de polițai...**

**R:** Un fel de polițai da...

**I: Nu...ăsta e adevărul...dumneavoastră verificați legalitatea**

**R:** Da...și într-un fel...

**I: Mulți considerau acest compartiment așa unu că...ce mai vor și ăștia...dar nu-i așa...că viața tuturor depindea de...fiecare în parte și de respectarea unor norme.**

**R:** Chiar nu eram văzuți cu ochi buni dar asta nu ne deranja pe noi, eu sincer vă spun mi-am făcut datoria. Și nu pot să spun că pentru o țigară l-am asta...dar îi spuneam „Când te mai prind a doua oară s-a terminat”. Dacă erau abateri grave, pe linie de explozivi, pe linie de aeraj, dacă intru și dacă nu coptureau atunci mai dau câte o sancțiune, nu foarte mare, câte un 50 de lei așa sau poate și mai mult, dar luam măsuri și nu eram văzuți cu ochi buni că na...poate lumea ne înjura dar noi trebuia să ne facem datoria

**I: Evident**

**R:** Treaba...și apoi eram organizați, trebuia să mergem la toate minele, mergeam dimineața să zic, făceam prezența, dacă luam masa sau nu și după aia intram în mină. Aveam la începutul

lunii un grafic și îmi făceam cu zilele când trebuie să intru în mină și spuneam săptămâna asta intru să zic luni, miercuri și vineri sau luni, miercuri și joi...vineri nu ...și spuneam unde mă duc. Mă duc la mina Valea Roșie, mă duc la mina Wilhelm, mă duc la mina Dealul Crucii, mina Sofia și ce am de gând să fac pe acolo. Deci oricând directorul, dacă vroia, știa unde sunt în orice moment. Lucrând la protecția muncii mai erau și beneficii că nu era musai să stau 8 ore, sau cum era după aia 6 ore, puteam să ies și un pic mai repede, că pe timpuri era un vagonet, de ăsta de transport personal..

**I: Vanglu**

**R:** Da...un vanglu care era pentru frână și din ăsta și mai ieșeam și alt personal care....un normator sau alții, mai veneau de la Inspecția...pe linie de protecția muncii de la Inspecția de Stat, care erau de pe la...

**I: Erau obligați, erau obligați să vină anual să...sau odată la șase luni, nu mai știu**

**R:** Da...făceau...odată la 6 luni veneau și apoi...trebuia să mergi tot timpul cu ei, intram mai târziu că ei veneau mai târziu

**I: Cum era stabilită ierarhia în cadrul compartimentului? De cine depindeați? Ne-ați spus că era directorul...**

**R:** Da aveam un șef de compartiment și din 82, deci imediat după....era un șef de compartiment, a fost unu S, a murit, fie iertat! Și după aia o apărut inginerul șef cu securitate minieră, atunci, imediat după 82 s-a înființat postul ăsta și aveam șeful noștri. Și eram pe domenii, eram egali toți. Eu eram pe linie de protecția muncii, explozivi și așa și aveam o colegă care era pe linie de aeraj și lucrări de închidere, diguri...

**I: (...) Cum vedeți condițiile de muncă? Care erau condițiile de muncă în subteran? Nu după ce v-ați obișnuit....mai degrabă înainte de a vă obișnui cu ele...**

**R:** Păi...oricum când am venit prima dată și m-am angajat, că până atunci nu lucrasem în mină, adică în 1973, când atunci am luat pentru prima dată contact cu perforatorul și cu treburi din astea, nu mi-a plăcut sincer să vă spun. Că tot timpul eram surd și ud, că trebuia să țin tija să prindă gaura și toată apa îmi curgea pe aicea și zgomotul ăla mă deranja și tot timpul îmi suna ceva în urechi și sincer am cam fugit de munca de să zic vagonetar și din astea. Restul, la încărcat și la transport era mai ușor că încărcai din gura de rostogol și după aia să însoțești convoiul și așa a fost mai bine, dar la loc de muncă deci nu mi-o tare plăcut să așa condiții destul de ... Era, de exemplu, era locul de muncă unde era foarte cald, și 50 de grade erau și ăia lucrau numa în pantaloni scurți, în chiloți. Așa lucrau...pe Țighere...știu acolo o fost așa cald.

**I: Pe Țighere da pentru că era în extremitatea vestică a Sofiei, în fund de sac acolo, fără aer**

**R:** Da, cam în fund de sac și era și erau și ăia pe la 1A, deci locul de muncă unde era destul de rece, erau mai aproape de suprafață, mai aproape de galeria de coastă, că se putea intra și pe galerie. Pe timpuri erau și materiale, deci când m-am angajat în 73, erau echipe speciale care duceau materiale la locul de muncă...încărcai...duceai scări, lemn, scândură...tot felul pentru susțineri, pentru poduri, pentru tot ce trebuia executat. Și erau locuri de muncă unde erau

condiții foarte grele, dar ăia le dădeau sporuri, compensează cumva că era să zic așa o căldură sau că nu.

**I: Dumneavoastră ca reprezentant al compartimentului de protecția muncii știți de existența bolilor profesionale, bineînțeles...cum mi-ați spus exista chiar și o evidență a lor.**

**R:** Da a existat la evidență pentru boli profesionale, accidente...

**I: Care erau bolile profesionale specifice și ce le genera?**

**R:** Păi silicoză și asta din cauza prafului în general, că praf de siliciu. Deci, în teorie trebuie să perforezi, să uzi materialul, deci înainte de a încărca, după aia frontul, pereții, după aia să, când perforezi să ai apă. Trebuia ca lăcătușii să avanseze cu instalațiile. Imediat cum pușcă și așa...dar ei le lăseau foarte jos, nu le ajungeau furtunile...că trebuia să protejeze...și apoi era o muncă în plus și nu întotdeauna se încadrau ca să facă toate treburile astea și de multe ori perforau pe uscat...și din cauza prafului ăsta deci oamenii se îmbolnăveau. Fibroză, un stadiu mai incipient și apoi silicoză. Astea în general, deci că nu luau măsuri necesare. Nu erau măști și dacă erau ar fi trebuit și atunci nu se purtau și așa ar fi trebuit teoretic: când perforezi, tot timpul să fie udat frontul, să meargă apa, să meargă instalația de pulverizare. Dar nu se respectau, numai dacă stătea cineva lângă ei atunci poate că făceau, dar atunci îi întârziu și nu își făceau ei ciclul, nu reușeau poate să puște.

**I: Nerealizarea ciclului se reflecta în bănuți**

**I: Evident că au fost accidente în mină...**

**R:** Da, destule

**I: Care erau cauzele cele mai frecvente?**

**R:** Păi cred că principala cauză că nu copturea, deci cădere de rocă în primul rând. După aia, probabil la transport de minereu și din astea...că n-a cuplat, își băga mâna sau știu eu...

**I: Sau capul, Doamne ferește!**

**R:** Capul...sau...multe au fost și așa...deci își băga capul și...că nu întotdeauna ăștia care erau pe locomotivă erau cei mai buni mecanici și așa să dea cu simț înapoi sau știu eu să tragă cu simț. De multe ori erau și spații mai înguste, și nu avea unde să se retragă și îl prindea acolo, și deci cam cred că a doua cauză era transportul. Și după aia au mai fost intoxicații cu gaze că intrau, nu verificau dacă frontul de muncă s-a aerisit sau nu, sau coloana era mult în spate, normal ăla ar trebui tot timpul trebuia să îl mențină la vreo 6 metri acolo, să fie tot timpul protejată, adică pușcătura să n-o distrugă. De multe ori mai rămâneau neexplodate găuri și nu observau și când încercau să curețe, să copturească, s-o mai declanșat explozia. Au mai fost și cazul din astea...deci cam asta au fost...

**I: Vă amintiți vreun accident care v-a marcat în mod deosebit?**

**R:** Am avut un coleg la Wilhelm. A fost maistru și a intrat, nu știu, o mers așa la abataj și s-a lăsat cumva așa, când s-o încărcat din rostogol n-a mai mers, nu s-a lăsat în jos linia abatajului și l-a prins acolo și așa să zic că l-am cunoscut bine și poate că m-a afectat.

**I: Deci la nivel personal**

**R:** La nivel personal, da...

**I: La ce nivel erau câștigurile salariale? Se putea descurca onorabil o familie cu un salariu din minerit?**

**R:** Păi cred că se descurcau, dar tare mari nu erau să știți. Deci la început eu am avut vreo 3500 de lei salariu numai și erau într-o oarecare măsură mai mari decât a altor categorii profesionale. Da, da, așa era, ne mai dădea din când în când pe timpuri, dar în ultimul timp nu, cum era la începuturi mai dădea câte o primă de sărbători sau de Ziua Minerului sau ceva...dar...la personalul ăsta așa mai rar, dădea la hai să zic maiștri care erau direct implicați, nu noi.

**I: Știți că s-au folosit tehnici mai vechi de minerit pe care nu le-ați prins dumneavoastră? Știți din poveștile bătrânilor?**

**R:** Da, adică am prin și eu ceva când m-am angajat, în '73. Era la Săsar în Sectorul 1 unde am lucrat eu, erau locuri de muncă unde pușcau pe tablă, pe ceva, deci un plot sau știu eu, așa și de acolo încărcai cu lopata, că am participat și eu, încărcai în vagonet. Și am prins chiar și cai, cu calul transportam niște vagonete basculante până la...câte două vagonete.

**I: Asta...să mai spunem o dată, în 1973**

**R:** '73, da...nu știu cât s-o mai lucrat după aia cu calul, când s-o scos exact, dar încă erau acolo, erau vreo două galerii unde așa...deci...

**I: Și avea Săsarul grajd? Grajd pentru cai?**

**R:** Nu...nu-l avea...avea Săsarul, dar intra de pe Valea Borcutului, era un ...acuma am lapsus nu-mi amintesc...cu B parcă ceva...era un...era un om...

**I: Deci era arendat ca să...cu caii**

**R:** Da...caii erau ai lui

**I: Am înțeles...**

**R:** Și...lucra cu ei și apoi caii nu rezistau mult, că eu am înțeles că orbeau. Da, eu am prins atunci o perioadă scurtă, nu știu cât o mai fost, da am participat și am încărcat de vreo două ori că nu avea cine încărcă și am pus și eu, m-o pus și pe mine așa, că de obicei eu eram la transport așa, la transport materiale. Am prins la Leșul Ursului pe acolo ceva că se încărcă cu trocul, cu o covată așa era și se încărcă.

**I: Existau diferențe între mineritul dinainte de Revoluție și după Revoluție? Putem spune că Revoluția a fost un moment de reinițiere...sau cum vreți să îi spuneți...**

**R:** Poate la început un pic s-o îmbunătățit condițiile, adică nu condițiile de trai și din astea, le dădea poate mai multe echipamente, deci înainte aveai dreptul la două salopete la 6 luni sau cizme și așa, acuma putea să-ți dea la 3 luni și cizmele îi dădea un bon și le schimba când i se rupea. În privința asta au fost niște îmbunătățiri, poate la început, și materiale. Da după aia la fel o fost, eu nu vad...n-am văzut ceva semnificativ care să se schimbe. Puteau atunci oamenii



să zică, să-ți spui părerea, dacă aveai de comentat mai puteai comenta. Nu o schimbarea majoră, să se schimbe știu eu, să revoluționeze mineritul. Bun, au apărut utilaje și mai performante, am adus, Fadrome și tot felul de mașini, aduse de pe la suedezi, de știu eu unde și poate că a fost mai multă implicare și erau persoane care se interesau să fie mai multe materiale, să facă, să respecte norme. După aia au început să pună condiții că s-au tăiat subvențiile și a început să dea personal, să disponibilizeze și a fost din ce în ce mai greu și era un stres într-o anumită perioadă că trebuia să faci aceeași producție sau mai mult chiar cu personal mai puțin, și cu materiale mai puține.

**I: Ce sărbători religioase sau laice erau specifice minerilor?**

**R:** Păi erau Ziua Minerului și Sfânta Varvara, că Sfânta Varvara se zice că îi protectorea minerului, când era știu eu, tânără și o fost urmărită am înțeles că s-o adăpostit într-o stâncă, s-o deschis muntele și așa a devenit protectorea minerului. În fiecare mină exista un loc unde era Iisus și unde îi și cu crucea și cu Sfânta Varvara, unde minerii, care voiau, puteau să meargă să se roage. La Ziua Minerului, depinde, se sărbătorea știu eu...dar la Leșul Ursului veneau formații, cântau și prezentau un spectacol artistic și minerii primeau un fel de voucher să zic așa și puteai să-ți iei niște mici, câțiva mici de persoană, vreo 2 beri. Și aici la fel se practica, deci în 6 august, sau în sâmbăta imediat așa...deci se ținea Ziua Minerului. Am înțeles că se ține de prin 1950...depinde de zonă, am înțeles că pe la Roșia Montană de prin 1950 se ține Ziua Minerului, și era ziua când ei sărbătoreau meseria...la Petroșani, la Lupeni, acolo Ziua Minerului are altă semnificație că în că în 1929 a fost greva minerilor și au murit vreo 40 de mineri, am înțeles că o fost împușcați și ăia îs...își omagiau ortacii căzuți în...

**I:...lupta sindicală**

**R:** în lupta aia ...Așa... se sărbătorea cu familia, mulți veneau cu familia, era un fel de sărbătoare câmpenească. Se adunau...știu eu...la Apa Sărată, la Două Veverițe, la Nistru, găseau o locație și se sărbătorea. Mergeai acolo cu familia și stăteai la aer liber, veneau...adică probabil că închiriau sau cumpărau...știu eu...așa...ăia făceau mici..stăteai și îți dădea acolo pe ceva, primeai ceva bonuri valorice și primeai acolo...

**I: Ați avut vreodată sentimentul apartenenței la o categorie specială? Aceea a minerilor? Cu alte cuvinte, ați fost mândru că ați lucrat în minerit?**

**R:** Pot să spun, nu că mă țineam că cine îs eu dar, adică mie mi-a plăcut ce am făcut și am făcut deci cu convingere și într-un fel, pe mine m-a împlinit. Mi-a dat și multă bătaie de cap, mai ales, când în ultima parte , am fost ajuns șef sector, atunci am avut probleme cu duiumu, ajuns șef sector la ăsta, că erau...tot timpul erau probleme cu puțurile, cu transportul.

**I: Ați văzut în comunitate că cei care lucrează în minerit sunt priviți altfel? Sau?**

**R:** Nu..n-am, n-am observat...

**I: OK**

**R:** Oricum....ce să zic, era...o meserie foarte periculoasă să zic așa și nu foarte bine plătită cum ar fi, cum ar fi trebuit să fie plătită, că pe timpul ăla am făcut o concentrare sau chiar două am

făcut în armată și apoi mai mulți bani luam acolo că am fost concentrat câte o lună și eram mai bine plătiți ca minerii.

**I: Nu știi dacă...închiderile de mină v-au afectat personal?**

**R:** Pe mine nu că încă, când m-am pensionat eu, deci încă aveau, erau activitate și...eu m-am pensionat în 2000 și am înțeles că de prin 2007 deja s-o închis

**I: Atunci a fost închiderea definitivă**

**R:** A fost închiderea definitivă, dar tot treptat. Eu aș mai fi vrut să stau să lucru...dar...o trebuit să facă unitatea noastră, o trebuit să disponibilizeze un număr de persoane, de personal. Eu chiar am făcut o cerere în sensul ăsta, că aș fi vrut să lucru, că pensiile erau foarte mici atunci se devalorizau. Eu m-am pensionat și aveam 3 milioane pensie și ca adjunct șef sector aveam vreo 15 milioane și am vrut să mai lucru. Da, așa a fost și foarte greu te descurcai cu 3 milioane. Ca să supraviețuiesc, nevasta avea încă vreun milion și ceva salar, am luat două fete în chirie ca să ne putem descurca cât de cât.

**I: Deci ieșirea în pensie a fost de fapt o tragedie...financiară**

**R:** Da...o tragedie în privința asta...aveți dreptate. Și eu aș fi vrut să mai lucru Aveam 48 de ani jumate și m-au trimis în pensie că am impresia că m-o trecut ca și disponibilizat, dar nu mi-au dat salarii compensatorii. Dar a trebuit să reduc numărul de posturi, și personal tehnic și din astea...și care se pensiona îi venea cam...aș fi vrut să mai lucru....măcar până la 52 de ani...sau 50 de ani, și nu s-a aprobat.

**I: Deci v-a afectat ce mai...**

**R:** M-a afectat într-un fel...da...ăsta e adevărul...dar am reușit să mă descurc, să supraviețuiesc.

**I: Acuma privind de pe partea dumneavoastră...comunitatea a avut de suferit? Cum ați văzut lucrurile între ceilalți colegi? Cât de greu i-a afectat? Ca și pe dumneavoastră financiar?**

**R:** Păi da pe mulți financiar, mulți o fost disponibilizați, nu neaparat că au cerut, că sunt persoane care nu o cerut să fie; se preconiza să se ajungă la un număr de disponibilizări, fie c-ai vrut, fie că nu. Au trebuit să plece și sunt persoane care au plecat și nu toată lumea o primit, să zic, salarii compensatorii. Am avut și eu cunoștințe care au plecat, au trebuit să plece cu note din-astea de disponibilizate și au plecat și s-au descurcat foarte greu, nu-și găseau loc de muncă, la vârsta aia îi foarte greu să te angajeze cineva. Când ai vreo 40 de ani, 40 și ceva, să-ți găsești un nou loc de muncă, să faci reconversie profesională și așa...au fost cazuri dramatice.

**I: Deci per total așa...comunitatea n-a avut nimic de câștigat din închidere...dimpotrivă chiar**

**R:** N-a avut nimic de câștigat. Mulți au crezut, au luat banii, dar ăia una-două s-au dus, banii ăia nici nu o fost foarte mulți, le-o dat nu știu cât acolo, dar o fost foarte puțin, banii ăia s-au terminat și după aia n-ai mai avut nimica...adică na i-a mai dat timp de doi ani ceva ajutor de șomaj, dar după aia n-au mai avut nimica. Am avut eu o cunoștință și apoi am mai luat-o de

mă mai ajuta pe mine și îi mai plăteam și îi mai luam țigări și îi dădeam câte un 50 de lei pe zi, mai făceam câte ceva, și l-am ajutat într-un fel.

**I: Cum credeți că s-au făcut închiderile astea de mine....ca specialist care ați lucrat în minierit...a fost...hai să punem întrebarea ardeleneste...a fost musai sau n-a fost musai?**

**R:** După mine n-a fost...adică musai că impus de Uniunea Europeană sau cine Dumnezeu o impus. Da după mine nu era musai să...că ar mai fi existat. Deci putea să se treacă la...să facă lucrări de conservare nu neaparat de închidere. În multe mine știu măsuri radicale că au inundat totul, și poate nu o fost cele mai bune măsuri...ce să zic...

**I: Oricum comunitatea a avut de suferit...**

**R:** A avut de suferit. Deci toți au avut de suferit și de pierdut. Și nici nu s-au luat, n-au fost gândite măsuri alternative, că putea să păstreze...să facă circuite turistice, să arate la lume, să zic mină...să intri pe o galerie de coastă, să-i duci până la puț...să zic la...poate la Dealul Crucii că se putea la Wilhelm...știu eu și la Valea Roșie că se putea intra pe...unde erau galerii de coastă poate era bine să păstreze. Dar ei o scos tot, o vândut tot ce se putea vinde, șină și alte elemente metalice ce era pe acolo, fier. Și unii chiar s-o îmbogățit din recuperări din astea și care o vândut. Deci nu s-a gândit că putea să păstreze și să mai scoată un ban, să facă ceva turism minier, să vadă lumea, să mai existe. Dar așa, toată industria s-a distrus.

**I: Credeți în mitul ăsta al redeschiderii mineritului?**

**R:** Nu...nu tare cred, mai ales la noi la mină că sunt galerii foarte lungi, trasee lungi până la zăcăminte și așa, deci la noi nu dar, probabil, punctual, da, cred că s-ar putea face la Borzaș ceva, deci în afară de Borzaș că îi mai aproape, știu eu...

**I: Ce-a însemnat personal pentru dumneavoastră să lucrați în minierit?**

**R:** Sincer...nu știu ce să răspund la întrebare...da...

**I: Mi-ați spus pe parcurs că...**

**R:** Da, păi, am avut satisfacții și ce să zic, mi-a plăcut ceea ce am făcut. Era la UMMUM, era un turn acolo, primul turn, nu știu dacă vi-l amintiți, avea vreo 107 metri, ăla eu l-am demolat, cu explozivi de sus în jos, porțiuni de 6 metri. Am perforat pe dinăuntru și tot pușcam câte 6 metri și venea, era un inginer, S. parcă, și ăla s-a ocupat de oamenii care dădeau găuri și așa și eu veneam numa și mergeam și pușcam acolo...

**I: Ce sentimente vă încearcă acum?**

**R:** Așa...nostalgie...

**I: Nostalgie, așa-i? Da...**

**R:** Mi-ar mai place să mă întâlnesc cu colegii.